

19- On Birinci Lem'a: Arkadaş! Bir nev'in efradı arasındaki tevafuk ve bir cinsin envai arasında...

Arkadaş! Bir nev'in efradı arasındaki tevafuk ve bir cinsin envai arasında aza-yı esasiyede bulunan müşabehet, sikkenin ittihadına, kalemin vahdetine delâlet ettiklerinden anlaşılıyor ki bütün mütevakıf ve müteşabihler, yani birbirine benzeyen çokluk, bir Zat-ı Vâhid'in eser-i sanatıdır.

Bir türün fertleri arasındaki uygunluk ve bir cinsin türleri arasındaki temel organ ve azaların benzerliği, hepsinin aynı mührü taşıdığını ve aynı kalemden çıktığını gösterir. Yani birbirine benzeyen çokluk, ayrı ayrı sebeplerin değil, **tek bir Zât'ın sanatıdır.**

“Bir Nev'in Efradı Arasındaki Tevafuk”

Nev, tür demektir. **Efrad**, o türün tek tek fertleridir. **Tevafuk** ise uygunluk, ahenk, birbirine denk düşme demektir. Mesela insan nev'inin fertleri olan Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin birbirinden farklıdır; fakat hepsinde göz, kulak, kalp, akıl, ruh, el, ayak, mide, damar ve sinir sistemi vardır. Bu benzerlik, hepsinin aynı yaratılış kanunuyla yaratıldığını gösterir.

İnsan Nev'i Misali

- **Yüz Birliği:** Bütün insanlarda yüz planı aynıdır: iki göz, iki kulak, bir burun, bir ağız. Bu ortak düzen, bütün yüzlerin aynı kudret kaleminden çıktığını gösterir.
- **Aza Birliği:** Her insanda el, ayak, kalp, akciğer, mide, beyin gibi temel organlar bulunur. Bir insanda çalışan bu aza düzeni, bütün insanlarda da aynıdır.
- **Sistem Birliği:** İskelet, kas, kan dolaşımı, sinir, solunum ve sindirim sistemleri bütün insanlarda aynı ana kanunla işler. Bu birlik, yaratılıştaki kanunun birliğini gösterir.
- **Genetik Birlik:** İnsanların genetik yapısı büyük ölçüde benzerdir. Bu da insan nev'inin fertlerinin aynı yaratılış programına bağlı olduğunu gösterir.
- **Ruhî Birlik:** Sevgi, korku, sevinç, üzüntü, merak, öfke gibi duygular bütün insanlarda vardır. Bedenlerdeki birlik gibi ruhlarda da ortak bir fitrat görünür.
- **İhtiyaç Birliği:** Bütün insanlar rızka, havaya, suya, uykuya, emniyete, merhamete,

muhabbete ve hidayete muhtaçtır. İhtiyaçların bu derece ortak olması, bütün insanların aynı Rabbin terbiyesi altında bulunduğunu gösterir.

- **Kanun Birliği:** Bir insanın yaratılışında işleyen kanunlar, bütün insanlarda da işler. Anne karnındaki gelişim, doğum, büyüme, yaşlanma ve ölüm gibi safhalar insan nev'inin tamamında ortak bir kanuna bağlıdır. Bu kanun birliği, kanun koyucunun da bir olduğunu gösterir.

Netice: Demek ki insanlık nev'inin fertleri arasındaki bu fizikî, biyolojik ve ruhî benzerlikler büyük bir tevhid mührüdür. **Bir insanı yaratan kim ise, bütün insanları yaratan da O'dur.**

Arı Nev'i Misali

Bir arı Afrika'da, bir arı Anadolu'da, bir arı Avrupa'da bulunsa bile aynı arı nev'inin özelliklerini taşır. Kanat yapısı, göz sistemi, bal yapma kabiliyeti, kovan düzeni ve çiçeklerle münasebeti aynıdır. Bu tevfuk gösterir ki arılar başıboş sebeplerin işi değil; aynı ilim, aynı kudret ve aynı hikmetin eseridir.

“Bir Cinsin Envai Arasında”

“Bir cinsin envai arasında aza-yı esasiyede bulunan müşabehet” denildiğinde ise, bir cinsin içine giren farklı türlerin temel organlar bakımından benzemesi kastedilir. Mesela kuşlar cinsinde serçe, kartal, güvercin farklı nev'lerdir; fakat hepsinde kanat, gaga, tüy, yumurta ve uçuşa uygun beden yapısı vardır.

Hayvan Cinsi Misali

Hayvanların türleri çok farklı görünür. At başka, aslan başka, koyun başka, kedi başka, fil başka. Fakat temel organlara baktığımızda hepsinde ağız, göz, mide, kalp, damar, sinir, kemik, kas, kan ve hareket sistemi vardır. Bu temel benzerlik, bütün hayvanların aynı yaratıcı kudret tarafından belli bir hikmetle yaratıldığını gösterir.

“Aza-yı Esasiyede Bulunan Müşabehet”

Aza-yı esasiye, temel organlar demektir. **Müşabehet** ise benzerliktir. Mesela kuşun gözüyle insanın gözü aynı değildir; fakat ikisi de görmeye memur bir organdır. Balığın kalbiyle koyunun kalbi aynı şekil ve derecede değildir; ama ikisi de hayatın devamı için çalışan temel bir organdır. Bu benzerlikler, canlılarda ortak bir sanat mührü bulunduğunu gösterir.

“Sikkenin İttihadına”

Sikke, mühür demektir. **Sikkenin ittihadı**, mührün bir olmasıdır. Nasıl bir padişahın mührü farklı fermanlarda görülse, o fermanların aynı makama ait olduğu anlaşılır. Aynen öyle de canlıların üzerinde görülen benzer yaratılış mührü, onların aynı Zât’a ait olduğunu gösterir.

Mühür Misali

Bir fabrikanın ürettiği bütün cihazlarda aynı marka işareti, aynı teknik üslup, aynı tasarım dili varsa, bunların aynı fabrikadan çıktığı anlaşılır. Canlılarda da ortak bir sanat dili vardır. Gözlerde görmeye uygunluk, kulaklarda işitmeye uygunluk, midelerde rızka göre düzen, kalplerde hayatı devam ettiren ölçü vardır. Bu ortak mühür, **sanatkârın birliğini** gösterir.

“Kalemin Vahdetine”

Kalemin vahdeti, yazan kalemin bir olması demektir. Burada “kalem”, Allah’ın ilmini, kudretini ve yaratıcı tasarrufunu temsil eder. Mesela bir hattatın yazılarında aynı üslup, aynı kıvrım, aynı incelik görülürse, onların aynı hattatın kaleminden çıktığı anlaşılır. Kâinattaki benzer sanat da aynı ilahî kalemin eseridir.

Hat Sanatı Misali

Bir hattatın yazdığı farklı levhalara baksan, her levhada ayrı kelimeler olabilir. Fakat harflerin tarzı, çizginin inceliği, ölçü ve güzellik aynı üslubu gösterir. Bu sana “Bunları aynı hattat yazmış” dedirtir. Aynen öyle de insan, arı, kuş, ağaç, çiçek ve hayvan farklı görünse de hepsinde aynı hikmetli sanat dili okunur.

“Bütün Mütevafık ve Müteşabihler”

Mütevafık, birbirine uygun olanlar demektir. **Müteşabih**, birbirine benzeyenler demektir. Yani canlılar arasında hem uygunluk hem benzerlik vardır. Bu uygunluk ve benzerlik kör tesadüfle açıklanamaz. Çünkü tesadüf, sürekli aynı ölçüyü, aynı düzeni, aynı temel planı koruyamaz.

Aynı Tarz, Aynı Sanatkâr

Bir ressamın tablolarına baktığında renk kullanımı, çizgi tarzı, ışık anlayışı ve kompozisyon dili birbirine benzer. Tablolar farklı manzaraları anlatsa bile, dikkatli bakan biri “Bunlar aynı

ressamın elinden çıkmış” der. Aynen bunun gibi, insanların yüzlerinde, organlarında, beden sistemlerinde ve ruhî kabiliyetlerinde görülen ortak tarz da “Bunları yapan birdir” hakikatini gösterir.

Aynı İmza, Aynı Sahip

Bir markanın ürettiği telefonlarda farklı modeller olsa da tasarım çizgisi, menü düzeni, kamera yerleşimi, yazılım dili ve ambalaj tarzı birbirine benzer. Bu benzerlik, hepsinin aynı firmaya ait olduğunu gösterir. İnsanlarda da simalar farklıdır; fakat yüz düzeni, organ planı, beden sistemi ve fitrat dili aynıdır. Demek farklı fertlerde görünen bu ortak imza, tek bir Yaraticıyı gösterir.

Aynı Yazı, Aynı Kalem

Bir hattatın yazdığı levhalarda kelimeler farklı olabilir; fakat harflerin kıvrımı, ölçüsü, inceliği ve üslubu benzerdir. Bu benzerlik “kalem birdir” dedirtir. İnsanlar da ayrı ayrı fertlerdir; isimleri, renkleri, sesleri farklıdır. Fakat hepsinde aynı beden yazısı, aynı aza düzeni, aynı hayat kanunu okunur. Demek yazı çoktur ama kalem birdir.

Çiçekler Misali

Gül, lale, sümbül, papatya ve menekşe farklı çiçeklerdir. Fakat hepsinde kök, sap, yaprak, çiçek açma, topraktan beslenme, güneşe yönelme gibi ortak özellikler vardır. Bu benzerlikler, bitkiler âleminde de aynı kalemin işlediğini gösterir. Renkler farklıdır; fakat sanatkâr birdir.

“Birbirine Benzeyen Çokluk”

Burada çok önemli bir nokta var: Çokluk dağınık gibi görünür, ama benzerlik onları bir merkeze bağlar. Binlerce insan, milyonlarca hayvan, sayısız bitki vardır; fakat hepsinde ortak kanunlar ve benzer yapılar görünür. Bu benzerlik, çokluk içinde birlik olduğunu gösterir.

“Bir Zât-ı Vâhid’in Eser-i Sanatıdır”

Zât-ı Vâhid, bir olan Allah demektir. **Eser-i sanat**, sanat eseri demektir. Yani bütün bu benzeyen, uyumlu, aynı temel plana bağlı varlıklar; ayrı ayrı tesadüflerin, şuursuz sebeplerin, kör tabiatın değil, **bir tek Allah’ın sanat eseridir**.

Cümlenin Tevhid Neticesi

Bir türün fertleri birbirine benziyorsa, o türün Rabbi birdir. Bir cinsin farklı türleri temel

organlarda birbirine benziyorsa, o cinsin yaratıcısı da birdir. Bütün canlılarda ortak hayat kanunu, ortak rızık ihtiyacı, ortak beden düzeni ve ortak hikmet görünüyorsa, bütün canlıların Hâlık'ı da birdir.